

Yttrande

Datum 2016-10-10

Klassificering 1.1.4

Dnr 4113-2016

Ert datum 2016-06-23

Er beteckning M2016/01735/KI

En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige. Delbetänkande av Miljömålsberedningen SOU 2016:47

Miljö- och energidepartementet har bitt Riksantikvarieämbetet (RAÄ) att lämna synpunkter på förslagen i rubricerade betänkande.

Sammanfattning

Arbetet med att minska utsläpp av klimatgaser åtföljs även av ett arbete att anpassa samhället till förändrat klimat. Klimatarbetet bör innefatta båda dessa perspektiv. Det senare perspektivet kan behöva lyftas fram tydligare i det fortsatta arbetet med de strategier, kunskapshöjande insatser och regeländringar som föreslås i delbetänkandet. Båda aspekterna av klimatarbetet, d.v.s. minska utsläpp samt anpassningar till förändrat klimat, kommer att påverka förutsättningarna för att bevara, använda och utveckla kulturarvet. Riksantikvarieämbetet kan för arbetet med genomförandet av delbetänkandets åtgärdsförslag, dels föreslå lämpliga kunskapskällor för att arbeta med kulturmiljöperspektivet, del bistå de myndigheter som pekas ut för olika åtgärder och instatser.

Synpunkter

Nedan lämnas synpunkter och kommentarer på enskildheter i delbetänkandet med sidhänvisning.

- *Det offentliga behöver styra så att nya teknologier integreras i samhället på ett effektivt sätt som skapar bästa möjliga resursutnyttjande och bidrar till att klimatmålen uppnås (s.30).*

Riksantikvarieämbetet

Storgatan 41

Box 5405

114 84 Stockholm

Tel 08-5191 8000

E-post registrator@raa.se

Hemsida www.raa.se

Org.nr 202100-1090

Plusgiro 599 94-4

Bankgiro 5052-3620

RAÄ föreslår att kunskapen som tagits fram i Energimyndighetens forskningsprogram Spara och Bevara¹ utvärderas och tillämpas i framtagandet av strategier för material- och energihushållning m.m. Kunskaperna som tagits fram i programmet kan bidra till att kulturmiljöarbetet blir en bidragande kraft i klimatarbetet.

¹ <http://www.sparaochbevara.se/>

- *Ge Boverket och Naturvårdsverket i uppdrag att utveckla en vägledning för miljöbedömningar till regelverken för samhällsplanering.*
- *Ge Boverket i uppdrag att ta fram vägledning för hur länsstyrelserna ska vägleda kommunerna tidigt i planprocessen om avvägningar mellan olika samhällsintressen för en minskad klimatpåverkan.*
- *Ge Boverket och länsstyrelserna, i samarbete med Sveriges kommuner och landsting (SKL), i uppdrag att genomföra en kunskapshöjande insats hos de aktörer som ansvarar för samhällsplaneringen i att använda miljöbedömningsverktyget.*
- *Ge berörda myndigheter i uppdrag att utreda behovet av ändringar i gällande regelverk för att samhällsplaneringen i ökad grad ska styra mot klimatmålen (s. 31 f.).*

RAÄ är berett att vara Boverket, Naturvårdsverket och SKL behjälpliga i att belysa kulturmiljöaspekterna när de utarbetar de föreslagna vägledningarna, de kunskapshöjande insatserna samt förslagen till ändringar i regelverken för samhällsplaneringen.

- *I den mån stadsmiljöavtal ingås bör dessa utvecklas till ett instrument för hållbart samhällsbyggande och förtätning som kombinerar bostadsbyggande, infrastruktur, kollektivtrafik och minskad biltrafik och läggs in som en del i den nationella infrastrukturplanen för 2018–2027 (s. 33, 46).*

RAÄ är berett att vara Boverket, Trafikverket och andra berörda myndigheter behjälpliga med att belysa kulturmiljöaspekter när de föreslagna instrumenten utvecklas inom ramen för stadsmiljöavtalen samt i arbetet med den nationella infrastrukturplanen för 2018–2027.

- *En omställning till nettonollutsläpp av växthusgaser i Sverige senast 2045 medför utmaningar och möjligheter ... (s. 37).*

RAÄ föreslår att de kunskaper som utvecklats i Energimyndighetens forskningsprogram Spara och Bevara samt Nationellt renoveringscentrum/SIRen forskningsmiljö i Lund² utvärderas och tillämpas i arbetet med energieffektivisering av kulturhistoriska byggnader. Kunskaperna som tagits fram i de nämnda sammanhangen kan bidra till att kulturmiljöarbetet bidrar positivt i arbetet med att ställa om samhället till nettonollutsläpp.

² <http://www.renoveringscentrum.lth.se/>

- *Överväg inrättande av ett nationellt kunskapscentrum för energieffektivt byggande och förvaltning, livscykelanalys samt förnybar energi (s. 38).*

RAÄ uppfattar att ett nationellt kunskapscentrum kan utvecklas till en nod för att samla och utveckla kunskaper även vad gäller energieffektivisering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. En utgångspunkt för detta är Energimyndighetens forskningsprogram Spara och Bevara.

Studier likt det Boverket redovisade 2009 i rapporten "Så mår våra hus. Redovisning av regeringsuppdrag beträffande byggnaders tekniska utformning m.m." kan vara ett sätt att ytterligare bygga upp kunskaperna även när det gäller energieffektivisering och förvaltning av byggnader med kulturmiljövärden.

För byggnader med kulturmiljövärden behövs underlag som visar hur de kvaliteter som ligger till grund för värdena kan tas tillvara vid energieffektiviserande renoveringar. Vidare behöver rimliga målnivåer preciseras för byggnader av olika ålder och karaktär. Detta påpekas även i Boverkets och Energimyndighetens förslag till en nationell strategi för energieffektiviserande renovering av byggnader.

- *I SOU 2014:50, "Med miljömålen i fokus" gjorde beredningen bedömningen att ... Möjligheter att lämna värdebaserade ersättningar, som utgår från åtgärders miljönytta, bör skapas inom landsbygdsprogrammen. Denna bedömning kvarstår (s. 39).*

RAÄ delar utredarens bedömning om att värdebaserade ersättningar kan antas ge högre och mer kostnadseffektiv miljönytta än de kostnadsbaserade ersättningar som tidigare varit de vanliga (s. 38).

- *Begränsade utsläpp från småskalig vedeldning (s. 589).*

RAÄ är berett att vara Boverket och andra berörda myndigheter behjälpliga i utformning av krav enligt EU:s ekodesigndirektiv samt ändringar i Plan- och bygglovsförordningen m.m.

Eldstäder och typer av rumsvärmare för fastbränsle kan i sig vara föremål för bevarandeskydd. Förändringar av uppvärmningssystem i äldre hus kan medföra negativa konsekvenser för byggnaden som helhet. Det finns en europeisk och

svensk standard för styrning av inomhusklimat.³ Enligt denna standard förutsätt 1 års mätningar innan beslut om byte av uppvärmningssystem i kyrkor kan bli aktuellt. I EU:s ekodesigndirektiv samt i utformningen av Boverkets byggregler föreslås att kakelugnar och öppna spisar ska vara undantagna de nya reglerna för fastbränslepannor och rumsvärmare. Detta framgår av Boverkets remiss av "Förslag till nya och ändrade föreskrifter och allmänna råd om energi och utsläpp från fastbränsleledning." (dnr 1694/2016). Undantaget bör utgöra en utgångspunkt för diskussion om anpassade regler och undantag för eldstäder i kulturminnesmärkta hus.

Detta beslut har fattats av riksantikvarien Lars Amréus efter föredragning av utvärderaren Michael Frisk. Även avdelningschefen Qaisar Mahmood och enhetschefen Nikos Tsakiridis har deltagit i slutliga handläggningen.

Lars Amréus

Michael Frisk

Kopia till: Kulturdepartementet

³ SS-EN 15759-1:2011. Bevarande av kulturarv - Specifikationer för styrning av inomhusklimat - Del 1: Riktlinjer för uppvärmning av kyrkor, kapell och andra platser av sakral betydelse.